

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ &
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ – ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ: Μετάφραση του άρθρου με τίτλο “EU Legal Culture and Translation” και σχολιασμός της μεταφραστικής διαδικασίας.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: Θεοδωρίδου Μαρία
ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ: Ξ2016002

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

1. κ Σωσώνη Βιλελμίνη
2. κ Πολίτης Μιχάλης

ΚΕΡΚΥΡΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2020

Μετάφραση του άρθρου με τίτλο “EU Legal Culture and Translation” και
σχολιασμός της μεταφραστικής διαδικασίας

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τα άτομα που με βοήθησαν στη δημιουργία και την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κυρία Σωσώνη για την άμεση ανταπόκριση, τη στήριξη και την καθοδήγησή της. Θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να αποδώσω και στον κύριο Πολίτη για την πολύτιμη βοήθεια και τις συμβουλές του. Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου χάρη στην οποία είχα την ευκαιρία να σπουδάσω και να βρίσκομαι εδώ σήμερα.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
2. Πρωτότυπο Κείμενο
3. Μετάφρασμα
4. Σχολιασμός
 - 4.1. Κειμενική Ανάλυση
 - 4.2. Μεταφραστικά Προβλήματα
5. Επίλογος
6. Γλωσσάριο Όρων
7. Βιβλιογραφικές Αναφορές

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία, η οποία εκπονήθηκε κατά το έτος 2020, στο πλαίσιο της φοίτησής μου στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο, στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας, αφορά τη μετάφραση του κειμένου με τίτλο “EU Legal Culture and Translation”, και τον σχολιασμό της μεταφραστικής διαδικασίας. Πρόκειται για ένα άρθρο, το οποίο συντάχθηκε από τις Βιλελμίνη Σωσώνη – Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας – και Łucja Biel – Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας. Δημοσιεύτηκε σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του διεθνούς ακαδημαϊκού περιοδικού για τη γλώσσα και το δίκαιο (“International Journal of LANGUAGE & LAW”), την 28^η Ιουνίου 2018.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η εισαγωγή του ειδικού τεύχους του περιοδικού που αφορά τον νομικό πολιτισμό και τη μετάφραση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η μελέτη του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού και της σχέσης του με τη μετάφραση, αποτελεί βασική πηγή για τη μελέτη του σημείου τομής ανάμεσα στη γλώσσα και το δίκαιο. Στο άρθρο αυτό επομένως, οι συντάκτριες προσεγγίζουν τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό μέσα από θεωρητικές εκτιμήσεις και παρουσιάζουν συνοπτικά τις πέντε επιστημονικές εργασίες που περιλαμβάνονται στο ειδικό αυτό τεύχος.

Πρόκειται για ένα κείμενο που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς μας δίνει μια γεύση για τον τρόπο με τον οποίο η μετάφραση συνδέει τα διαφορετικά νομικά συστήματα των κρατών μελών της ΕΕ και διαμορφώνει τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό. Το εισαγωγικό αυτό άρθρο, παρακινεί τους αναγνώστες – και ιδιαίτερα εμάς τους επίδοξους μεταφραστές – να διαβάσουμε όλο το τεύχος προκειμένου να αντιληφθούμε τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η νομική μετάφραση στη δημιουργία ενός νομικού πολιτισμού στο πλαίσιο της ΕΕ, ο οποίος εξαρτάται και αλληλεπιδρά με τους νομικούς πολιτισμούς των κρατών μελών.

Συνεπώς, η επαφή μου με μαθήματα στο Τμήμα αυτό, που είχαν ως αντικείμενο μελέτης – μεταξύ άλλων και – τη νομική μετάφραση, με οδήγησε στην επιλογή ενός τέτοιου είδους κειμένου, καθώς το θέμα που πραγματεύεται είναι αρκετά συναφές με τον αρχικό μου στόχο μελέτης. Εξάλλου, η νομική μετάφραση αποτελεί έναν

συνεχώς εξελισσόμενο επιστημονικό κλάδο, ο οποίος αντανακλά τη σχέση μεταξύ γλώσσας και δικαίου τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

2. Πρωτότυπο Κείμενο

International Journal of
LANGUAGE & LAW

Sosoni & Biel, JLL 7 (2018): 1–7

www.languageandlaw.de

EU Legal Culture and Translation

*Vilelmini Sosoni and Lucja Biel**

Abstract

This article introduces the special issue of JLL on EU legal culture and translation. The introduction gives an overview of the papers comprised in the special issue and provides the theoretical background to set the scene for the discussion in the papers. The special issue is a follow-up on the panel organised at the Language and Law in a World of Media, Globalisation and Social Conflicts conference at the University of Freiburg. We argue that the EU legal culture is a perfect case in point for the study of the intersection between law and language. Due to the extreme degree of mediation and filtering of law through the EU's official languages, the EU legal culture emerges through translation as a hybrid supranational pan-European construct with mutual dependencies on national legal cultures. The contributions to the special issues address various aspects of the law and language intersection in the EU context: the role of English as the EU's lingua franca, the impact of national legal cultures on legal translation, strategic ambiguity and its interpretation by the Court of Justice of the European Union (CJEU), the impact of EU integration on legal languages, and finally, framing and ideology in EU legal translation. Overall, by approaching the EU legal culture from various perspectives, this special issue refines our understanding of how the EU legal culture is affected by multilingual translation.

Keywords

EU legal culture, multilingualism, EU translation, EU law, legal translation, EU terminology, language and law, hybridity

Submitted: 13 February 2018, published online: 28 June 2018. Note: This opens a special issue with five additional contributions. Peer review was solicited and handled by the authors of this introduction as invited issue editors*

*Vilelmini Sosoni: Department of Foreign Languages, Translation & Interpreting, Ionian University, msosoni@ionio.gr; Lucja Biel: Institute of Applied Linguistics, University of Warsaw, l.biel@uw.edu.pl.
DOI: [10.14762/jll.2018.001](https://doi.org/10.14762/jll.2018.001)

1. Introduction

This special issue of the *International Journal of Language & Law* is devoted to the European Union (EU)'s legal culture and translation. It is based on the panel organised by the authors at the Language and Law in a World of Media, Globalisation and Social Conflicts conference (7–9 September 2017, University of Freiburg, Germany), which relaunched the International Law and Language Association (ILLA). The starting point for the panel was the assumption that with 24 official languages and as a supranational organisation, the EU is a perfect case in point for the study of the intersection between law and language. Since culture can be viewed as “the collective programming of the mind” and “the software of the mind” (Hofstede, 1994: 4), we want to approach this topic through the concept of EU legal culture shaped by multilingual translation.

The objective of this paper is to introduce the special issue. We will first present some theoretical considerations related to EU legal culture, presenting main topics and paradoxes. Against this background, we will next present five contributions to the issue.

2. EU Legal Culture and Translation

The intersection of law and language in the EU context is marked by an extreme COMPLEXITY at the theoretical, methodological, procedural, political and practical level. It is also a breeding ground of paradoxes, compromises and tensions, in particular concerning the interplay between supranational and national elements.

One of the reasons for this state of affairs is an inevitable presence of TRANSLATION and translators, which involves an extreme degree of mediation and filtering of law through the EU's official languages, as well as national legal cultures linked to them. This extreme multistage mediation and filtering through the official languages and cultures has led to an emergence of a hybrid supranational EU legal culture. Since EU legal culture has emerged through translation, it is legal translation, as an enabling and constraining factor, which is our point of departure for this special issue and its underlying theme.

Thus, it is MULTILINGUALISM which may be regarded as a defining feature behind EU legal culture. The EU has currently 24 official languages which are declared and presumed to enjoy an equal status. However, due to budgetary constraints, the multilingualism policy is

inconsistent with practice (cf. Seidlhofer, 2010: 360; Baaij, 2012), where it is often limited to the legal validity and authenticity of the EU-wide legislation (known as the principle of equal authenticity (Šarčević, 1997: 64) or the single meaning approach (Derlén, 2015)). A large number of documents exist only in the main procedural language — English, which replaced French in this role. In the case of legislation, it also means that English is the main drafting language and the language of legislative proposals and working parties. Thus, English has become a *de facto* lingua franca of the European Union (Seidlhofer, 2010; Pozzo, 2012a; 2012b; Baaij, 2012), which has been shifting towards “unilingualism” (Mattila 2013: 33; see also Bajčić in this special issue). A different approach and procedures are applied by the Court of Justice of the European Union (CJEU), where, exceptionally, French is the main procedural language and judgments are deliberated in French even though only a judgement in the language of the case is deemed to be authentic as a *de jure* original (Derlén, 2015). Overall, it can be assumed that EU texts are filtered predominantly through hybrid variants of EU English and EU French, in addition to being filtered through national languages and legal systems during the multistage drafting stage (cf. Doczekalska, 2009: 360).

This trend coincides with attempts at deculturalisation (van Els, 2001: 329), deterritorialisation (Craith, 2006: 50), neutralisation (Caliendo, 2004: 163) and cultural ambivalence (Sosoni, 2012: 87) to create a neutral common ground for the European Union’s supranational law and to make multilingual translation easier. However, the EU legal system is not fully established and independent – there are strong mutual interdependencies between the national and the supranational systems. EU concepts are based on national conceptual systems (Šarčević, 2010: 27) and the case law is “still in fluctuation”, making EU concepts unstable (Kjær, 2007: 81). As aptly explained by Kjær, the EU legal system requires the national legal systems to exist: “legal instruments are produced within the EU system, but applied in each of the 27 domestic legal systems” (2007: 79). Thus, the EU legal system and culture are a hybrid (cf. Cao, 2007: 150; McAuliffe, 2011; Mattila, 2013), synthesising constituent national cultures, based on the *acquis* (cf. Wagner, 2000: 3) and the common European legal culture of *ius commune* (Jopek-Bosiacka, 2010: 236), which was also strongly influenced by French and German law, and next by UK common law (Mattila, 2013: 138).

The hybridity is visible not only at the conceptual level of shared mental structures but also at the grammatical and stylistic level. The EU legal culture and various contextual factors lead to an emergence of distinct “Europeanised” variants of legal languages – eurolects. Most scholars agree that EU texts, which are marked by “the extreme visibility of the

DOI:10.14762/jll.2018.001

‘translatedness’ of the texts” (Koskinen, 2000: 61), have developed a specific language or style departing from certain conventions of national languages (cf. Trosborg, 1997: 153; Koskinen, 2000: 53; Tosi, 2005: 385; Catenaccio, 2008: 259; Mori, 2011: 112; Biel, 2014), standardised to reflect the voice of EU institutions (cf. Koskinen, 2008: 22; Svoboda, 2017). The differences seem to be large enough to enable the perception of EU language as a new legal variant of the official languages which emerges through translation (cf. Koskinen, 2000: 53; Salmi-Tolonen, 2004: 1187; Mori, 2011).

To sum up, the mutual interdependences and tensions between the supranational and the national create a hybrid conceptual and linguistic space within which the EU legal culture has evolved through multilingual translation.

3. Overview of the Contributions to the Special Issue

The special issue comprises five papers contributed both by lawyers and linguists who address the complexity and hybridity of EU legal culture and translation from a range of theoretical and methodological perspectives. This topic is viewed from a number of angles, triangulating quantitative and qualitative methods (comparative law, legal theory and logic, corpus linguistics and critical discourse analysis).

The issue opens with a paper by MARTINA BAJČIĆ, a terminologist from the Faculty of Law of the University of Rijeka (Croatia), entitled “The Role of EU Legal English in Shaping EU Legal Culture”. Bajčić applies legal and linguistic approaches to explore the link between language and legal culture, which she views in a narrow sense as “law in action”. In addition, she highlights the paramount importance of the CJEU in shaping EU law and developing autonomous concepts. Starting with an overview of multilingualism in the EU and the subsequent dominance of English as a vehicular language drafted by non-native speakers, she underscores how a new neutralised variant of English is born to express EU law as a hybrid legal order, influenced significantly by the civil-law traditions of German and French law. In that framework, Bajčić argues, some EU law concepts are of indeterminate meaning, lacking statutory definitions and in such cases when a dispute arises it is the CJEU that establishes their meaning by applying teleological and systemic methods of interpretation rather than linguistic ones. She concludes by suggesting that the CJEU has, in fact, an important role to play by developing autonomous concepts and thus helping to achieve a unity in the diversity of EU legal culture.

The next paper by SOFIYA KARTALOVA from the Faculty of Law at Eberhard Karls Universität Tübingen (Germany), entitled “The Scales of Justice in Equilibrium: The ECJ’s Strategic Resolution of Ambiguity in *Stefano Melloni v Ministerio Fiscal* 2013”, also highlights the importance of the CJEU. In particular, the author discusses the complexity of legal interpretation in the EU context from the perspective of strategic ambiguity and its resolution by the CJEU. The paper involves a study of one of the leading judgements in European constitution law (Melloni) concerning possible interpretations of Article 53 of the Charter of Fundamental Rights of the EU in the context of the European Arrest Warrant, raising fundamental questions as to the principle of primacy of EU law. The article in question contains an ambiguity which allows for two contrasting but possible interpretations of the principle. Kartalova approaches the ambiguity from the linguistic and legal perspective. Analysing the use of conjunctions, plural, “collectivedistributive ambiguity”, the subordinate clause, she offers a close reading of Article 53 and points to various layers of ambiguity. She next explores how the ECJ resolved the ambiguity in line with its preferred approach of system-building through concepts and safeguarding “the primacy, effectiveness and unity of EU law”.

The next contribution by ANNA JOPEK-BOSIACKA from the University of Warsaw (Poland), a translation scholar with a legal background, which is entitled “Theoretical and Logical Prerequisites for Legal Translation”, approaches legal translation through the methodological lens of legal theory and logic, attempting to establish the relationship between the translation of legislative texts and legal cultures. Understanding a legal system as built on logic, a kind of a meta-language, and a theory of law as the authoritative system of norms and knowledge, Jopek-Bosiacka argues that it constitutes “the most important part of the context – institutionalized context – for legal translation”. This institutionalized legal context is often prescribed in legislative drafting guidelines designed to ensure quality legislation. One of Jopek-Bosiacka’s goals is to compare the Polish legislative guidelines with the European Union and other guidelines to understand how legal cultures affect the processing of legislative texts in translation and the interpretation of translated texts. Her analysis of legal definitions, conjunctions, negation, aspect, mood and tense points to areas which tend to be universal across cultures and those which tend to be culture-specific, arguing that the differences make it necessary to deem the national perspective of a legal system and culture as an uncontested qualitative requirement of legislative translation. As Jopek-Bosiacka observes, “[a] good legal translation is supposed to reproduce normative patterns vested in

national legal culture and system”.

In her paper entitled “Legal Language and EU Integration – The Case of the Western Balkans”, ALEKSANDRA ČAVOŠKI, who is a legal scholar from the University of Birmingham (UK), addresses the impact of EU integration and enlargement on legal languages and cultures of four countries of the former Yugoslavia (Croatia, Serbia, Bosnia and Herzegovina, and Montenegro). Referring to the neo-functionalist model derived from political science, Čavoški argues that, after the countries gained independence following the break-up of Yugoslavia, legal languages and cultures of these countries remained still largely similar, which was further reinforced through legal translation (i.e. translation of the *acquis*) within the accession process. As Čavoški observes, “for the purposes of EU accession these four countries can be viewed as a legally coherent region”; however, she warns that this potentially contentious idea requires further interdisciplinary legal and linguistic research. One of the main claims behind the paper is that the coherence of legal languages and cultures in Western Balkans can have implications for EU multilingualism in the future and offer a possibility to ‘rethink’ the EU’s approach to legal translation by, for example, establishing joint translation teams in EU institutions. To sum up, Čavoški raises an important but under-researched topic of affinities between languages in the EU context and opportunities to capitalise on such affinities.

Last but not least, ELPIDA LOUPAKI, a translation scholar from the Aristotle University of Thessaloniki (Greece), in her paper entitled “EU Legal Language and Translation – Dehumanizing the Refugee Crisis”, focuses on ideology in EU legal texts. In particular, adopting Hodge and Kress’s posit that ideology involves “a systematically organized presentation of the reality” (1993: 15) and accepting that linguistic choices may hide different ideological structures, she employs Critical Discourse Analysis (CDA) and investigates “framing” and “detachment techniques” in original texts and their translations. The author uses a unidirectional parallel corpus consisting of 10 English EU legislative texts and their Greek translations in order to study the lexical choices which could contribute to dehumanizing the “refugee crisis” and compare them with the choices made by Greek translators. She understands dehumanizing “as a process of undermining the pain, the human nature, of a group of people, for instance refugees and migrants, while magnifying the trouble, the problems this group is causing to another – usually ruling group – i.e. EU Member States”. The results of the analysis are particularly interesting since they verify the DOI:[10.14762/jll.2018.001](https://doi.org/10.14762/jll.2018.001)

use of dehumanizing techniques, such as the extensive use of terms for naming refugees, the preference for formal, impersonal words and the framing techniques that perpetuate polarization – not only in the English texts but also in their Greek translations.

References

- Baaij, Cornelis J. W. (2012). The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality. *The International Journal of Language and Law*, 1. DOI: [10.14762/jll.2012.n3](https://doi.org/10.14762/jll.2012.n3).
- Biel, Łucja (2014). *Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law*. Frankfurt am Main: Peter Lang. DOI: [10.3726/b11383](https://doi.org/10.3726/b11383).
- Biel, Łucja (2017). Quality in institutional EU translation: Parameters, policies and practices. In Svoboda, Biel & Łoboda (Eds.), *Quality Aspects in Institutional Translation* (pp. 31–57). Berlin: Language Science Press. DOI: [10.5281/zenodo.1048183](https://doi.org/10.5281/zenodo.1048183).
- Caliendo, Giuditta (2004). EU Language in Cross-Boundary Communication. *Textus*, 17, 159–178.
- Cao, Deborah (2007). *Translating law*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Catenaccio, Paola (2008). Implementing Council Directive 1993/13/EEU on Unfair Terms in Consumer Contracts in Great Britain: A Case for Intra-linguistic Translation? In Bhatia, Candlin & Evangelisti Allori (Eds.), (2008) *Language, Culture and the Law. The Formulation of Legal Concepts across Systems and Cultures* (pp. 259–280). Bern: Peter Lang.
- Craith, Máiréad Nic (2006). *Europe and the Politics of Language. Citizens, Migrants and Outsiders*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Derlén, Mattias (2015). A Single Text or a Single Meaning: Multilingual Interpretation of EU Legislation and CJEU Case Law in National Courts. In Šarčević (Ed.), *Language and Culture in EU Law. Multidisciplinary Perspectives* (pp. 53–72). Farnham: Ashgate.
- Doczekalska, Agnieszka (2009). Drafting and interpretation of EU law — paradoxes of legal multilingualism. In Grewendorf & Rathert (Eds.), *Formal Linguistics and Law*. (339–370). Berlin: de Gruyter. DOI: [10.1515/9783110218398.4.339](https://doi.org/10.1515/9783110218398.4.339).
- van Els, Theodorus J. M. (2001). The European Union, its Institutions and its Languages: Some Language Political Observations. *Current Issues in Language Planning*, 2(4), 311–360. DOI: [10.1080/14664200108668030](https://doi.org/10.1080/14664200108668030).

Hodge, Robert & Kress, Gunther (1993). *Language as ideology* (2nd ed.) London: Routledge.
DOI: [10.1017/S0047404500018455](https://doi.org/10.1017/S0047404500018455).

Hofstede, Geert (1994). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London: Harper Collins Publishers.

Jopek-Bosiacka, Anna (2010). *Legal Communication: A Cross-Cultural Perspective*. Warsaw: Warsaw University Press.

Koskinen, Kaisa (2000). Institutional Illusions. Translating in the EU Commission. *The Translator*, 6(1), 49–65. DOI: [10.1080/13556509.2000.10799055](https://doi.org/10.1080/13556509.2000.10799055).

Koskinen, Kaisa (2008). *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation*. Manchester: St. Jerome.

Mattila, Heikki E. S. (2013). *Comparative Legal Linguistics*, trans. Christopher Goddard. 2nd Edition. Aldershot: Ashgate.

McAuliffe, Karen (2011). Hybrid Texts and Uniform Law? The Multilingual Case Law of the Court of Justice of the European Union. *International Journal for the Semiotics of Law*, 24, 97–115. DOI: [10.1007/s11196-010-9188-3](https://doi.org/10.1007/s11196-010-9188-3).

Mori, Laura (2011). Linguistic variation in legal Maltese: EU directives compared to national implementation laws. In Caruana, Fabri & Stolz (Eds.), *Variation and Change: The Dynamics of Maltese in space, time and society* (pp. 109–127). Berlin: Akademie-Verlag.

Pozzo, Barbara (2012a). English as a Legal Lingua Franca in the EU Multilingual Context. In Baaij (Ed.), *The Role of Legal Translation in Legal Harmonization* (pp. 183–202). Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer.

Pozzo, Barbara (2012b). Multilingualism and the Harmonization of European Private Law: Problems and Perspectives. *European Review of Private Law*, 20(5/6), 1185–1198.

Salmi-Tolonen, Tarja (2004). Legal linguistic knowledge and creating and interpreting law in multilingual environments. *Brooklyn Journal of International Law*, 29(3), 1167–1191.
Available at brooklynworks.brooklaw.edu/bjil/vol29/iss3/7.

Šarčević, Susan (1997). *New Approach to Legal Translation*. The Hague: Kluwer Law International.

Šarčević, Susan (2010). Creating a Pan-European Legal Language. In Gotti & Williams (Eds.), *Legal Discourse across Languages and Cultures* (pp. 23–50). Frankfurt am Main: Peter Lang

- Seidlhofer, Barbara (2010). Lingua franca English – the European context. In Kirkpatrick (Ed.), *The Routledge Handbook of World Englishes* (pp. 355–371). Abingdon: Routledge.
- Sosoni, Vilelmini (2012). A hybrid translation theory for EU texts. *Vertimo Studijos*, 5, 76–89. DOI: [10.5281/zenodo.1048190](https://doi.org/10.5281/zenodo.1048190).
- Svoboda, Tomáš (2017). Translation manuals and style guides as quality assurance indicators: The case of the European Commission’s Directorate-General for Translation. In Svoboda, Biel & Loboda (Eds.), *Quality Aspects in Institutional Translation* (pp. 7–107). Berlin: Language Science Press. DOI: [10.5281/zenodo.1048190](https://doi.org/10.5281/zenodo.1048190).
- Tosi, Arturo (2005). EU translation problems and the danger of linguistic devaluation. *International Journal of Applied Linguistics*, 15(3), 384–388. DOI: [10.1111/j.1473-4192.2005.00098.x](https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2005.00098.x).
- Trosborg, Anna (1997). Translating hybrid political texts. In Trosborg (Ed.), *Text Typology and Translation* (pp. 145–158). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. DOI: [10.1075/btl.26.12tro](https://doi.org/10.1075/btl.26.12tro).
- Wagner, Emma (2000). Translation of Multilingual Instruments in the EU. Available at ec.europa.eu/translation/reading/articles/pdf/2000_tp_wagner.pdf

Note: JLL and its contents are Open Access publications under the [Creative Commons Attribution 4.0 License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/). Copyright remains with the authors. You are free to share and adapt for any purpose if you give appropriate credit, include a link to the license, and indicate if changes were made. Publishing Open Access is free, supports a greater global exchange of knowledge and improves your visibility

DOI:[10.14762/jll.2018.001](https://doi.org/10.14762/jll.2018.001)

3. Μετάφρασμα

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ
ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

Σωσώνη & Biel, Διεθνές Περιοδικό για τη Γλώσσα & το Δίκαιο
(JLL7)(2018): 1–7
www.languageandlaw.de

Ευρωπαϊκός Νομικός Πολιτισμός και Μετάφραση

*Βιλελμίνη Σωσώνη και Lucja Biel **

Περίληψη

Το παρόν άρθρο εισάγει το ειδικό τεύχος του Διεθνούς Περιοδικού για τη Γλώσσα & το Δίκαιο σχετικά με τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό και τη μετάφραση. Στην εισαγωγή γίνεται επισκόπηση των εργασιών που περιλαμβάνονται στο ειδικό τεύχος και παρέχεται το θεωρητικό υπόβαθρο που θέτει το πλαίσιο για τη μελέτη των εργασιών αυτών. Το ειδικό τεύχος αποτελεί μια συνέχεια του πάνελ που οργανώθηκε στο συνέδριο «Γλώσσα και Δίκαιο στον Κόσμο των μέσων ενημέρωσης, της Παγκοσμιοποίησης και των Κοινωνικών Συγκρούσεων», στο Πανεπιστήμιο του Φράιμπουργκ. Υποστηρίζουμε πως ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός συνιστά μια εξαιρετική περίπτωση για τη μελέτη της τομής δικαίου και γλώσσας. Λόγω της έντονης παρέμβασης και του φιλτραρίσματος του δικαίου μέσω των επίσημων γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός αναδεικνύεται μέσω της μετάφρασης ως ένα υβριδικό, υπερεθνικό, πανευρωπαϊκό δημιούργημα που εξαρτάται αμοιβαία από τους εθνικούς νομικούς πολιτισμούς. Οι συνεισφορές στο ειδικό τεύχος πραγματεύονται διάφορες πτυχές της τομής δικαίου και γλώσσας στο πλαίσιο της ΕΕ: τον ρόλο της Αγγλικής ως *lingua franca* της ΕΕ, την επιρροή των εθνικών νομικών πολιτισμών στη νομική μετάφραση, τη στρατηγική ασάφεια και την ερμηνεία της από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), την επιρροή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στις νομικές γλώσσες, και τέλος τη διαμόρφωση και την ιδεολογία στην νομική μετάφραση της ΕΕ. Γενικά, προσεγγίζοντας τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό από διάφορες οπτικές γωνίες, το ειδικό αυτό τεύχος ενισχύει την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός επηρεάζεται από τη μετάφραση από και προς πολλές γλώσσες.

Λέξεις-κλειδιά

Ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός, πολυγλωσσία, μετάφραση της ΕΕ, δίκαιο της ΕΕ, νομική μετάφραση, ορολογία της ΕΕ, γλώσσα και δίκαιο, υβριδισμός

Υποβλήθηκε: 13 Φεβρουαρίου 2018, δημοσιεύθηκε ηλεκτρονικά: 28 Ιουνίου 2018. Σημείωση: Αυτό ανοίγει ένα ειδικό τεύχος με πέντε πρόσθετες συνεισφορές. Η αξιολόγηση από ομότιμους ζητήθηκε και χειρίστηκε από τους συντάκτες της εισαγωγής αυτής ως προσκεκλημένους εκδότες τεύχους.

**Βιλελμίνη Σωσώνη*: Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης & Διερμηνείας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, msosoni@ionio.gr · *Lucja Biel*: Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, l.biel@uw.edu.pl.

1. Εισαγωγή

Το παρόν ειδικό τεύχος του Διεθνούς Περιοδικού για τη Γλώσσα & το Δίκαιο είναι αφιερωμένο στον νομικό πολιτισμό και τη μετάφραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Βασίζεται στο πάνελ που οργανώθηκε υπό την αιγίδα του συνεδρίου «Γλώσσα και Δίκαιο στον Κόσμο των μέσων ενημέρωσης, της Παγκοσμιοποίησης και των Κοινωνικών Συγκρούσεων», (7-9 Σεπτεμβρίου, Πανεπιστήμιο του Φράιμπουργκ, Γερμανία), το οποίο επαναπροώθησε τον Σύνδεσμο Διεθνούς Δικαίου και Γλώσσας (ILLA). Σημείο εκκίνησης για την οργάνωση του πάνελ αποτέλεσε η εκτίμηση ότι με 24 επίσημες γλώσσες και ως ένας υπερεθνικός οργανισμός, η ΕΕ συνιστά μια εξαιρετική περίπτωση για τη μελέτη της τομής δικαίου και γλώσσας. Δεδομένου ότι ο πολιτισμός μπορεί να θεωρηθεί ως «ο συλλογικός προγραμματισμός του νου» και «το λογισμικό του νου» (Hofstede, 1994: 4), επιθυμούμε να προσεγγίσουμε το θέμα αυτό μέσα από την έννοια του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού που διαμορφώνεται από τη μετάφραση από και προς πολλές γλώσσες.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η εισαγωγή του ειδικού τεύχους. Αρχικά θα παρουσιάσουμε ορισμένες θεωρητικές εκτιμήσεις σχετικά με τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό, με αναφορές σε βασικά θέματα και παράδοξα. Σε αυτό το πλαίσιο, θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια πέντε συνεισφορές στο τεύχος.

2. Ευρωπαϊκός Νομικός Πολιτισμός και Μετάφραση

Η τομή δικαίου και γλώσσας στο πλαίσιο της ΕΕ χαρακτηρίζεται από εξαιρετική ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ σε θεωρητικό, μεθοδολογικό, διαδικαστικό, πολιτικό και πρακτικό επίπεδο. Αποτελεί επίσης γόνιμο έδαφος για παράδοξα, συμβιβαστικές λύσεις και διαφορές, κυρίως όσον αφορά την αλληλεπίδραση μεταξύ υπερεθνικών και εθνικών στοιχείων.

Έναν από τους λόγους της κατάστασης αυτής αποτελεί η αναπόφευκτη παρουσία της ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ και των μεταφραστών, η οποία περιλαμβάνει σε εξαιρετικά υψηλό βαθμό την παρέμβαση και το φιλτράρισμα του δικαίου μέσω των επίσημων γλωσσών της ΕΕ, καθώς και των εθνικών νομικών πολιτισμών που συνδέονται με αυτές. Η έντονη και πολυεπίπεδη αυτή παρέμβαση και το φιλτράρισμα μέσω των επίσημων γλωσσών και πολιτισμών έχει οδηγήσει στην εμφάνιση ενός υβριδικού υπερεθνικού ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού. Δεδομένου ότι ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός έχει προκύψει μέσω της μετάφρασης, η νομική μετάφραση, ως καθοριστικός και δεσμευτικός παράγοντας, είναι αυτή που αποτελεί το σημείο εκκίνησής μας για το ειδικό αυτό τεύχος και το βασικό θέμα του.

Συνεπώς, η ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑ μπορεί να θεωρηθεί ως ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού. Σήμερα, η ΕΕ έχει 24 επίσημες γλώσσες οι οποίες κηρύσσονται και θεωρούνται ότι απολαύουν ισότιμο καθεστώς. Ωστόσο, λόγω των δημοσιονομικών περιορισμών, η πολιτική της πολυγλωσσίας δεν συνάδει με την πρακτική (πβ. Seidlhofer, 2010: 360; Baaij, 2012), όπου συχνά περιορίζεται στη νομική ισχύ και την αυθεντικότητα της νομοθεσίας σε επίπεδο ΕΕ (γνωστή ως αρχή της ίσης αυθεντικότητας (Šarčević, 1997: 64) ή προσέγγιση μοναδικού νοήματος (single meaning approach) (Derlén, 2015)). Μεγάλος αριθμός εγγράφων υπάρχει μόνο στη κύρια γλώσσα διαδικασίας – την Αγγλική, η οποία αντικατέστησε την Γαλλική στο ρόλο αυτό. Στη περίπτωση της νομοθεσίας, DOI:10.14762/jll.2018.001

σημαίνει επίσης ότι η Αγγλική αποτελεί τη κύρια συντακτική γλώσσα και τη γλώσσα προτάσεων νομοθετικής πράξης και ομάδων εργασίας. Συνεπώς, η Αγγλική έγινε *de facto* *lingua franca* της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Seidlhofer, 2010; Pozzo, 2012a; 2012b; Baaij, 2012), η οποία στρέφεται προς την κατεύθυνση της «μονογλωσσίας» (Mattila 2013: 33; βλέπε επίσης Bajčić στο ειδικό αυτό τεύχος). Διαφορετική προσέγγιση και διαδικασίες εφαρμόζονται από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), όπου, κατ' εξαίρεση, η Γαλλική αποτελεί τη κύρια γλώσσα διαδικασίας και οι αποφάσεις εκφωνούνται στη Γαλλική, παρόλο που μόνο μια απόφαση στη γλώσσα διαδικασίας θεωρείται αυθεντική ως *de jure* πρωτότυπη (Derlén, 2015). Γενικά, μπορεί να θεωρηθεί ότι τα κείμενα της ΕΕ φιλτράρονται κυρίως μέσω υβριδικών παραλλαγών της Αγγλικής και της Γαλλικής γλώσσας της ΕΕ, εκτός από το επιπλέον φιλτράρισμά τους μέσω των εθνικών γλωσσών και νομικών συστημάτων κατά τη διάρκεια της πολυεπίπεδης διαδικασίας σύνταξης (πβ. Doczekalska, 2009: 360).

Η τάση αυτή συμπίπτει με προσπάθειες για αποπολιτισμικοποίηση (van Els, 2001: 329), απεδαφοποίηση (Craith, 2006: 50), ουδετεροποίηση (Caliendo, 2004: 163) και πολιτισμική αμφιθυμία (Sosoni, 2012: 87) προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ουδέτερο κοινό έδαφος για το υπερεθνικό δίκαιο της ΕΕ και να διευκολυνθεί η μετάφραση από και προς πολλές γλώσσες. Ωστόσο, το νομικό σύστημα της ΕΕ δεν είναι πλήρως καθορισμένο και ανεξάρτητο – υπάρχουν ισχυρές και αμοιβαίες αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των εθνικών και υπερεθνικών συστημάτων. Οι έννοιες της ΕΕ βασίζονται σε εθνικά εννοιολογικά συστήματα (Šarčević, 2010: 27) και η νομολογία «υφίσταται ακόμα διακυμάνσεις», καθιστώντας τις έννοιες της ΕΕ ευμετάβλητες (Kjær, 2007: 81). Όπως εύστοχα εξηγεί ο Kjær, το νομικό σύστημα της ΕΕ απαιτεί την ύπαρξη των εθνικών νομικών συστημάτων: «οι νομικές πράξεις παράγονται στο πλαίσιο του συστήματος της ΕΕ, αλλά εφαρμόζονται σε κάθε ένα από τα 27 εθνικά νομικά συστήματα» (2007: 79). Συνεπώς, το νομικό σύστημα και ο πολιτισμός της ΕΕ αποτελούν ένα υβρίδιο (πβ. Cao, 2007: 150; McAuliffe, 2011; Mattila, 2013), συνθέτοντας συστατικούς εθνικούς πολιτισμούς, που βασίζονται στον κεκτημένο (πβ. Wagner, 2000: 3) και κοινοτικό ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό του κοινού δικαίου (*ius commune*) (Jopek-Bosiacka, 2010: 236), ο οποίος επηρεάστηκε επίσης έντονα από το Γαλλικό και Γερμανικό δίκαιο, και έπειτα από το κοινό δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου (Mattila, 2013: 138).

Ο υβριδισμός είναι ορατός τόσο σε εννοιολογικό επίπεδο κοινών διανοητικών δομών όσο και σε γραμματικό και υφολογικό επίπεδο. Ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός και οι διάφοροι συγκυριακοί παράγοντες οδηγούν στην εμφάνιση ευδιάκριτων «Εξευρωπαϊσμένων» παραλλαγών στις νομικές γλώσσες – ευρωδιαλέκτους. Οι περισσότεροι ακαδημαϊκοί συμφωνούν ότι τα κείμενα της ΕΕ, τα οποία χαρακτηρίζονται από «έντονη προβολή της 'μεταφραστικότητας' των κειμένων (Koskinen, 2000: 61), έχουν αναπτύξει μια συγκεκριμένη γλώσσα ή ύφος που ξεφεύγει από ορισμένες συμβάσεις των εθνικών γλωσσών (πβ. Trosborg, 1997: 153; Koskinen, 2000: 53; Tosi, 2005: 385; Catenaccio, 2008: 259; Mori, 2011: 112; Biel, 2014), και είναι τυποποιημένη ώστε να αναδείξει τη φωνή των θεσμικών οργάνων της ΕΕ (πβ. Koskinen, 2008: 22; Svoboda, 2017). Φαίνεται πως οι διαφορές είναι τόσο έντονες ώστε μας επιτρέπουν να αντιληφθούμε την γλώσσα της ΕΕ ως μια νέα νομική παραλλαγή των επίσημων γλωσσών, γεγονός που προκύπτει μέσω της μετάφρασης (πβ. Koskinen, 2000: 53; Salmi-Tolonen, 2004: 1187; Mori, 2011).

Συνοψίζοντας, οι αμοιβαίες αλληλεξαρτήσεις και οι διαφορές μεταξύ του υπερεθνικού και του εθνικού δημιουργούν έναν υβριδικό εννοιολογικό και γλωσσολογικό χώρο στο πλαίσιο του οποίου έχει εξελιχθεί ο ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός μέσω της μετάφρασης από και προς πολλές γλώσσες.

3.Επισκόπηση των Συνεισφορών στο Ειδικό Τεύχος

Το ειδικό τεύχος περιλαμβάνει πέντε εργασίες δικηγόρων αλλά και γλωσσολόγων οι οποίοι ασχολούνται με την πολυπλοκότητα και τον υβριδισμό του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού και της μετάφρασης από μια σειρά θεωρητικών και μεθοδολογικών απόψεων. Το συγκεκριμένο θέμα εξετάζεται από διάφορες οπτικές γωνίες, τριγωνικές ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους (συγκριτικό δίκαιο, νομική θεωρία και λογική, σωματοκειμενική γλωσσολογία και κριτική ανάλυση λόγου).

Το τεύχος ξεκινά με μια εργασία της MARTINA BAJČIĆ, μιας ορολόγου από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Ριέκας (Κροατία), με τίτλο «Ο Ρόλος της Αγγλικής Νομικής Γλώσσας της ΕΕ στη Διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Νομικού Πολιτισμού». Η Bajčić εφαρμόζει νομικές και γλωσσολογικές προσεγγίσεις προκειμένου να μελετήσει τη σύνδεση ανάμεσα στη γλώσσα και τον νομικό πολιτισμό, την οποία θεωρεί υπό στενότερη έννοια ως «το δίκαιο στην πράξη». Επιπλέον, υπογραμμίζει την εξέχουσα σημασία του ΔΕΕ στη διαμόρφωση του δικαίου της ΕΕ και την ανάπτυξη αυτοτελών εννοιών. Αρχίζοντας από μία επισκόπηση της πολυγλωσσίας στην ΕΕ και της επακόλουθης κυριαρχίας της Αγγλικής ως γλώσσα επικοινωνίας που συντάχθηκε από μη φυσικούς ομιλητές, επισημαίνει τον τρόπο με τον οποίο γεννήθηκε μια νέα ουδετεροποιημένη παραλλαγή της Αγγλικής για να εκφράσει το δίκαιο της ΕΕ ως μια υβριδική έννομη τάξη, η οποία επηρεάστηκε σημαντικά από τις παραδόσεις του αστικού δικαίου της Γερμανίας και της Γαλλίας. Στο πλαίσιο αυτό, η Bajčić υποστηρίζει ότι ορισμένες έννοιες του δικαίου της ΕΕ είναι αόριστες, δεν ορίζονται νομικά και σε τέτοιες περιπτώσεις όπου προκύπτει μια διαφωνία, το ΔΕΕ είναι αυτό που καθορίζει τη σημασία τους εφαρμόζοντας τεχνολογικές και συστηματικές μεθόδους ερμηνείας αντί για γλωσσολογικές. Συνοψίζει αναφέροντας ότι το ΔΕΕ έχει, πράγματι, να διαδραματίσει έναν σημαντικό ρόλο αναπτύσσοντας αυτοτελείς έννοιες και συμβάλλοντας συνεπώς στην εξασφάλιση της ενότητας μέσα στη ποικιλομορφία του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού.

Η επόμενη εργασία της SOFIYA KARTALOVA από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Τίμπινγκεν (Γερμανία), με τίτλο «Ο Ζυγός της Δικαιοσύνης σε Ισορροπία: Η Στρατηγική Επίλυση Ασάφειας του ΔΕΕ στον Stefano Melloni κατά Ministerio Fiscal 2013», υπογραμμίζει επίσης τη σημασία του ΔΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, η συγγραφέας αναλύει την πολυπλοκότητα της νομικής ερμηνείας στο πλαίσιο της ΕΕ από την άποψη της στρατηγικής ασάφειας και την επίλυσή της από το ΔΕΕ. Η εργασία περιλαμβάνει μια μελέτη μιας από τις κυριότερες αποφάσεις στο Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο (Melloni), που αφορά πιθανές ερμηνείες του Άρθρου 53 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, θέτοντας θεμελιώδη ερωτήματα ως προς την αρχή της υπεροχής του δικαίου της ΕΕ. Το εν λόγω άρθρο διαπνέεται από μια αμφισημία η οποία επιτρέπει δυο αντικρουόμενες αλλά πιθανές ερμηνείες της αρχής. Η Kartalova προσεγγίζει την αμφισημία από γλωσσολογική και νομική άποψη. Αναλύοντας τη χρήση των συνδέσμων, του πληθυντικού, «της συλλογικής-διανεμητικής αμφισημίας», της DOI:10.14762/jll.2018.001

δευτερεύουσας πρότασης, προσφέρει μια διεξοδική ανάγνωση του Άρθρου 53 και επισημαίνει διάφορα επίπεδα αμφισημίας. Στη συνέχεια, εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο το ΔΕΕ διαχειρίστηκε την αμφισημία σύμφωνα με την προτιμώμενη του προσέγγιση για ένα σύστημα-οικοδόμησης μέσω των εννοιών και διαφύλαξης «της υπεροχής, της αποτελεσματικότητας και της ενότητας του δικαίου της ΕΕ».

Η επόμενη συνεισφορά της ANNA JOPEK-BOSIACKA, ακαδημαϊκού της μετάφρασης με νομικό υπόβαθρο, από το Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας (Πολωνία), με τίτλο «Θεωρητικά και Λογικά Προαπαιτούμενα για τη Νομική Μετάφραση», προσεγγίζει τη νομική μετάφραση μέσω των μεθοδολογικών φακών της νομικής θεωρίας και λογικής, επιχειρώντας να καθορίσει τη σχέση ανάμεσα στη μετάφραση νομοθετικών κειμένων και νομικών πολιτισμών. Κατανοώντας ένα νομικό σύστημα που βασίζεται στη λογική, ένα είδος μεταγλώσσας, και μια θεωρία δικαίου ως το έγκυρο σύστημα των κανόνων και της γνώσης, η Jopek-Bosiacka υποστηρίζει ότι συνιστά «το πιο σημαντικό κομμάτι του πλαισίου – του θεσμοθετημένου πλαισίου – για τη νομική μετάφραση». Το θεσμοθετημένο αυτό νομικό πλαίσιο καθορίζεται συχνά με νομοθετικές κατευθυντήριες γραμμές που σχεδιάστηκαν για την εξασφάλιση της ποιότητας της νομοθεσίας. Έναν από τους στόχους της Jopek-Bosiacka αποτελεί η σύγκριση των νομοθετικών κατευθυντήριων γραμμών της Πολωνίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση και με άλλες κατευθυντήριες προκειμένου να γίνει κατανοητός ο τρόπος με τον οποίο οι νομικοί πολιτισμοί επηρεάζουν την επεξεργασία νομοθετικών κειμένων στη μετάφραση και την ερμηνεία μεταφρασμένων κειμένων. Η ανάλυσή της ως προς τους νομικούς ορισμούς, τους συνδέσμους, την άρνηση, την πτυχή, τη διάθεση και την ένταση αναφέρεται σε περιοχές οι οποίες τείνουν να είναι καθολικές σε όλους τους πολιτισμούς και σε αυτές που τείνουν να έχουν πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, υποστηρίζοντας ότι οι διαφορές καθιστούν αναγκαία την εκτίμηση της εθνικής πλευράς ενός νομικού συστήματος και πολιτισμού ως αδιαμφισβήτητο ποιοτικό απαιτούμενο της νομοθετικής μετάφρασης. Όπως παρατηρεί η Jopek-Bosiacka, «[μια] καλή νομική μετάφραση θεωρείται ότι αναπαράγει κανονιστικά πρότυπα τα οποία εμπίπτουν στον εθνικό νομικό πολιτισμό και σύστημα».

Στην εργασία της με τίτλο «Νομική Γλώσσα και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση – Η Περίπτωση των Δυτικών Βαλκανίων», η ALEKSANDRA ČAVOŠKI, ακαδημαϊκός της νομικής από το Πανεπιστήμιο του Μπέρμινχαμ (Ηνωμένο Βασίλειο), αναφέρεται στην επιρροή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της επέκτασης στις νομικές γλώσσες και τους πολιτισμούς τεσσάρων χωρών της πρώην Γιουγκοσλαβίας (Κροατία, Σερβία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη και Μαυροβούνιο). Αναφερόμενη στο νέο-λειτουργικό μοντέλο που προέρχεται από την πολιτική επιστήμη, η Čavoški υποστηρίζει ότι, εφόσον οι χώρες απέκτησαν την ανεξαρτησία τους μετά τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, οι νομικές τους γλώσσες και πολιτισμοί παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό ίδιες, γεγονός που ενισχύθηκε περαιτέρω μέσω της νομικής μετάφρασης (π.χ. μετάφραση του κερτημένου) στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης. Όπως παρατηρεί η Čavoški, «για τους σκοπούς της προσχώρησης στην ΕΕ οι τέσσερις αυτές χώρες μπορούν να θεωρηθούν ως νομικά συνεκτική περιοχή» · προειδοποιεί, ωστόσο, ότι αυτή η ενδεχομένως αμφιλεγόμενη ιδέα απαιτεί επιπλέον διεπιστημονική νομική και γλωσσολογική έρευνα. Έναν από τους βασικότερους ισχυρισμούς πίσω από αυτή την εργασία αποτελεί το γεγονός ότι η συνεκτικότητα των νομικών γλωσσών και πολιτισμών στα Δυτικά Βαλκάνια μπορεί να επιφέρει επιπτώσεις για την πολυγλωσσία στην ΕΕ στο μέλλον και να προσφέρει τη δυνατότητα «αναθεώρησης» της προσέγγισης της ΕΕ για τη νομική μετάφραση

DOI:10.14762/jll.2018.001

εγκαθιστώντας, για παράδειγμα, κοινές ομάδες μετάφρασης στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Συνοψίζοντας, η Čanoški θέτει ένα σημαντικό θέμα το οποίο δεν έχει μελετηθεί σε μεγάλο βαθμό σχετικά με τις σχέσεις μεταξύ των γλωσσών στο πλαίσιο της ΕΕ και των ευκαιριών αξιοποίησης των σχέσεων αυτών.

Τέλος, η ΕΛΠΙΔΑ ΛΟΥΠΑΚΗ, ακαδημαϊκός της μετάφρασης από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης (Ελλάδα), στην εργασία της με τίτλο «Νομική Γλώσσα της ΕΕ και Μετάφραση – Απανθρωποποίηση της Προσφυγικής Κρίσης», εστιάζει στην ιδεολογία των νομικών κειμένων της ΕΕ. Συγκεκριμένα, υιοθετώντας την θέση των Hodge και Kress σύμφωνα με την οποία η ιδεολογία περιλαμβάνει «μια συστηματικά οργανωμένη παρουσίαση της πραγματικότητας» (1993: 15) και αποδεχόμενη ότι οι γλωσσολογικές επιλογές ενδέχεται να κρύβουν διαφορετικές ιδεολογικές δομές, χρησιμοποιεί τη Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) και εξετάζει τις «τεχνικές πλαισίωσης» και «αποκόλλησης» σε πρωτότυπα κείμενα και στις μεταφράσεις τους. Η συγγραφέας χρησιμοποιεί ένα παράλληλο σώμα μονής κατεύθυνσης που αποτελείται από 10 νομοθετικά κείμενα της ΕΕ γραμμένα στην Αγγλική και τις ελληνικές τους μεταφράσεις προκειμένου να μελετήσει τις λεξιλογικές επιλογές, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην απανθρωποποίηση της «προσφυγικής κρίσης», και να τις συγκρίνει με τις επιλογές των Ελλήνων μεταφραστών. Αντιλαμβάνεται την απανθρωποποίηση «ως μια διαδικασία υπονόμευσης του πόνου, της ανθρώπινης φύσης, μιας ομάδας ανθρώπων, για παράδειγμα προσφύγων και μεταναστών, μεγεθύνοντας παράλληλα τη δυσκολία, τα προβλήματα που προκαλεί η ομάδα αυτή σε άλλες – συνήθως στην ηγετική ομάδα – π.χ. τα κράτη μέλη της ΕΕ». Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής προκαλούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς επιβεβαιώνουν τη χρήση των τεχνικών απανθρωποποίησης, όπως η εκτεταμένη χρήση των όρων για την ονομασία των προσφύγων, η προτίμηση για επίσημες, απρόσωπες λέξεις και οι τεχνικές πλαισίωσης οι οποίες διαιωνίζουν την πόλωση – όχι μόνο σε κείμενα γραμμένα στην Αγγλική αλλά και στις ελληνικές τους μεταφράσεις.

Βιβλιογραφία

- Baaij, Cornelis J. W. (2012). The EU Policy on Institutional Multilingualism: Between Principles and Practicality. *The International Journal of Language and Law*, 1. DOI: [10.14762/jll.2012.n3](https://doi.org/10.14762/jll.2012.n3).
- Biel, Łucja (2014). Lost in the Eurofog: The Textual Fit of Translated Law. Frankfurt am Main: Peter Lang. DOI: [10.3726/b11383](https://doi.org/10.3726/b11383).
- Biel, Łucja (2017). Quality in institutional EU translation: Parameters, policies and practices. In Svoboda, Biel & Łoboda (Eds.), *Quality Aspects in Institutional Translation* (pp. 31–57). Berlin: Language Science Press. DOI: [10.5281/zenodo.1048183](https://doi.org/10.5281/zenodo.1048183).
- Caliendo, Giuditta (2004). EU Language in Cross-Boundary Communication. *Textus*, 17, 159–178.

DOI:[10.14762/jll.2018.001](https://doi.org/10.14762/jll.2018.001)

- Cao, Deborah (2007). *Translating law*. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Catenaccio, Paola (2008). Implementing Council Directive 1993/13/EEU on Unfair Terms in Consumer Contracts in Great Britain: A Case for Intra-linguistic Translation? In Bhatia, Candlin & Evangelisti Allori (Eds.), (2008) *Language, Culture and the Law. The Formulation of Legal Concepts across Systems and Cultures* (pp. 259–280). Bern: Peter Lang.
- Craith, Máiréad Nic (2006). *Europe and the Politics of Language. Citizens, Migrants and Outsiders*. Basingstoke: Palgrave MacMillan.
- Derlén, Mattias (2015). A Single Text or a Single Meaning: Multilingual Interpretation of EU Legislation and CJEU Case Law in National Courts. In Šarčević (Ed.), *Language and Culture in EU Law. Multidisciplinary Perspectives* (pp. 53–72). Farnham: Ashgate.
- Doczekalska, Agnieszka (2009). Drafting and interpretation of EU law — paradoxes of legal multilingualism. In Grewendorf & Rathert (Eds.), *Formal Linguistics and Law*. (339–370). Berlin: de Gruyter. DOI: [10.1515/9783110218398.4.339](https://doi.org/10.1515/9783110218398.4.339).
- van Els, Theodorus J. M. (2001). The European Union, its Institutions and its Languages: Some Language Political Observations. *Current Issues in Language Planning*, 2(4), 311–360. DOI: [10.1080/14664200108668030](https://doi.org/10.1080/14664200108668030).
- Hodge, Robert & Kress, Gunther (1993). *Language as ideology* (2nd ed.) London: Routledge. DOI: [10.1017/S0047404500018455](https://doi.org/10.1017/S0047404500018455).
- Hofstede, Geert (1994). *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. London: Harper Collins Publishers.
- Jopek-Bosiacka, Anna (2010). *Legal Communication: A Cross-Cultural Perspective*. Warsaw: Warsaw University Press.
- Koskinen, Kaisa (2000). Institutional Illusions. Translating in the EU Commission. *The Translator*, 6(1), 49–65. DOI: [10.1080/13556509.2000.10799055](https://doi.org/10.1080/13556509.2000.10799055).
- Koskinen, Kaisa (2008). *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation*. Manchester: St. Jerome.
- Mattila, Heikki E. S. (2013). *Comparative Legal Linguistics*, trans. Christopher Goddard. 2nd Edition. Aldershot: Ashgate.
- McAuliffe, Karen (2011). Hybrid Texts and Uniform Law? The Multilingual Case Law of the Court of Justice of the European Union. *International Journal for the Semiotics of Law*, 24, 97–115. DOI: [10.1007/s11196-010-9188-3](https://doi.org/10.1007/s11196-010-9188-3).

Mori, Laura (2011). Linguistic variation in legal Maltese: EU directives compared to national implementation laws. In Caruana, Fabri & Stolz (Eds.), *Variation and Change: The Dynamics of Maltese in space, time and society* (pp. 109–127). Berlin: Akademie-Verlag.

Pozzo, Barbara (2012a). English as a Legal Lingua Franca in the EU Multilingual Context. In Baaij (Ed.), *The Role of Legal Translation in Legal Harmonization* (pp. 183–202). Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer.

Pozzo, Barbara (2012b). Multilingualism and the Harmonization of European Private Law: Problems and Perspectives. *European Review of Private Law*, 20(5/6), 1185–1198.

Salmi-Tolonen, Tarja (2004). Legal linguistic knowledge and creating and interpreting law in multilingual environments. *Brooklyn Journal of International Law*, 29(3), 1167–1191.

Available at brooklynworks.brooklaw.edu/bjil/vol29/iss3/7.

Šarčević, Susan (1997). *New Approach to Legal Translation*. The Hague: Kluwer Law International.

Šarčević, Susan (2010). Creating a Pan-European Legal Language. In Gotti & Williams (Eds.), *Legal Discourse across Languages and Cultures* (pp. 23–50). Frankfurt am Main: Peter Lang

Seidlhofer, Barbara (2010). Lingua franca English – the European context. In Kirkpatrick (Ed.), *The Routledge Handbook of World Englishes* (pp. 355–371). Abingdon: Routledge.

Sosoni, Vilelmini (2012). A hybrid translation theory for EU texts. *Vertimo Studijos*, 5, 76–89. DOI: [10.5281/zenodo.1048190](https://doi.org/10.5281/zenodo.1048190).

Svoboda, Tomáš (2017). Translation manuals and style guides as quality assurance indicators: The case of the European Commission’s Directorate-General for Translation. In Svoboda, Biel & Łoboda (Eds.), *Quality Aspects in Institutional Translation* (pp. 7–107). Berlin: Language Science Press. DOI: [10.5281/zenodo.1048190](https://doi.org/10.5281/zenodo.1048190).

Tosi, Arturo (2005). EU translation problems and the danger of linguistic devaluation. *International Journal of Applied Linguistics*, 15(3), 384–388. DOI: [10.1111/j.1473-4192.2005.00098.x](https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2005.00098.x).

Trosborg, Anna (1997). Translating hybrid political texts. In Trosborg (Ed.), *Text Typology and Translation* (pp. 145–158). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. DOI: [10.1075/btl.26.12tro](https://doi.org/10.1075/btl.26.12tro).

Wagner, Emma (2000). Translation of Multilingual Instruments in the EU. Available at ec.europa.eu/translation/reading/articles/pdf/2000_tp_wagner.pdf

DOI: [10.14762/jll.2018.001](https://doi.org/10.14762/jll.2018.001)

Σημείωση: Το περιοδικό JLL και τα περιεχόμενά του αποτελούν Δημοσιεύσεις Ανοιχτής Πρόσβασης υπό την άδεια του [Creative Commons Attribution 4.0 License](#). Τα πνευματικά δικαιώματα παραμένουν στους συγγραφείς. Είστε ελεύθεροι να τα μοιραστείτε και να τα προσαρμόσετε για οποιονδήποτε σκοπό, αν αναφέρετε τους κατάλληλους συντελεστές, συμπεριλαμβάνοντας τον σύνδεσμο για την άδεια, και υποδεικνύοντας τυχόν αλλαγές που έχουν γίνει. Η έκδοση Ανοιχτής Πρόσβασης είναι δωρεάν, υποστηρίζει μια μεγαλύτερη παγκόσμια ανταλλαγή γνώσεων και βελτιώνει την προβολή σας.

4. Σχολιασμός

4.1.Κειμενική Ανάλυση

Όπως ορίζει η Reiss (Reiss, 1981:160), η διαγλωσσική μετάφραση συνιστά μια «δίγλωσση διαμεσολαβούμενη διαδικασία επικοινωνίας», με στόχο την παραγωγή στη γλώσσα-στόχο, ενός κειμένου λειτουργικά ισοδύναμου με αυτό της γλώσσας-πηγή. Ο μεταφραστής συνεπώς, καλείται σε πρώτο στάδιο να προσδιορίσει το κειμενικό είδος και να αναλύσει τις λειτουργίες και το ύφος του πρωτοτύπου (*phase of analysis*) και έπειτα να τα αναδιατυπώσει στο μετάφρασμα (*phase of reverbalization*) (Γραμμενίδης κ.ά., 2015:50). Προσδιορίζοντας το κειμενικό είδος στο οποίο εντάσσεται το εκάστοτε προς μετάφραση κείμενο, ο μεταφραστής έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει τις στρατηγικές, οι οποίες θα διευκολύνουν το έργο του και θα συμβάλλουν στην επίγνωση διάφορων επιλογών και περιορισμών (Trosborg, 1997:xiii)

Ως προς τον προσδιορισμό του κειμενικού είδους, η Reiss (Reiss, 2000:26) διακρίνει τρεις κατηγορίες: τα πληροφοριακά (*informative texts*), τα εκφραστικά (*expressive texts*) και τα προτρεπτικά κείμενα (*operative texts*). Στη συνέχεια προσθέτει και την κατηγορία των οπτικοακουστικών κειμένων (*audio-medial texts*) (Γραμμενίδης κ.ά., 2015:51).

Το κείμενο της παρούσας εργασίας εντάσσεται στην κατηγορία των πληροφοριακών κειμένων. Πρόκειται για ένα άρθρο νομικού περιεχομένου, το οποίο συντάχθηκε στην αγγλική από δύο μη φυσικές ομιλήτριες, και απευθύνεται στους αναγνώστες του διεθνούς ακαδημαϊκού περιοδικού για τη γλώσσα και το δίκαιο. Πιο συγκεκριμένα, το κείμενο αποτελεί την εισαγωγή ενός τεύχους, το οποίο μελετά και πληροφορεί τους αναγνώστες του σχετικά με την σχέση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην μετάφραση και τον νομικό πολιτισμό στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, μπορούν να το διαβάσουν ακαδημαϊκοί της νομικής και της μετάφρασης, γλωσσολόγοι, επαγγελματίες μεταφραστές και νομικοί, καθώς και φοιτητές των αντίστοιχων σχολών. Ο επικοινωνιακός στόχος του άρθρου είναι η περιγραφή και η παροχή πληροφοριών για τον ευρωπαϊκό νομικό πολιτισμό και τη σχέση του με τη

μετάφραση, καθώς και η συνοπτική παρουσίαση των πέντε επιστημονικών εργασιών που συμπεριλαμβάνονται στο ειδικό τεύχος του ακαδημαϊκού περιοδικού.

Ως άρθρο νομικού περιεχομένου, είναι σαφές πως το κείμενο ανήκει στην ευρύτερη ομάδα των ειδικών κειμένων. Συνεπώς, είναι διανθισμένο με ειδική νομική γλώσσα και φρασεολογία, και κυρίως με ορολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον το βασικό θέμα του αφορά τον νομικό πολιτισμό και τη μετάφραση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, εντοπίζονται και ορισμένοι όροι που προέρχονται από τον κλάδο της γλωσσολογίας και της μετάφρασης. Εύλογα επομένως, προκύπτουν σημαντικά μεταφραστικά προβλήματα που σχετίζονται με την απόδοση της ορολογίας.

Όσον αφορά τη δομή, το άρθρο χωρίζεται σε ενότητες, κάθε μια από τις οποίες φέρει τον δικό της τίτλο. Περιλαμβάνει επίσης περίληψη, λέξεις κλειδιά και βιβλιογραφία. Το ύφος είναι επίσημο, αλλά ταυτόχρονα επεξηγηματικό και περιγραφικό, ενώ παρατηρείται η αναφορική λειτουργία της γλώσσας. Κατά κόρον χρησιμοποιείται γ' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο, το οποίο τονίζει τον πληροφοριακό χαρακτήρα του κειμένου, όμως σε ορισμένα σημεία οι συντάκτριες χρησιμοποιούν α' πληθυντικό πρόσωπο, απευθυνόμενες προς τους αναγνώστες και προσδίδοντας περισσότερη αμεσότητα στο άρθρο. Τέλος, το μέσο μετάδοσης του κειμένου είναι ο γραπτός λόγος, εφόσον πρόκειται για άρθρο, το οποίο δημοσιεύτηκε σε έντυπη ηλεκτρονική μορφή.

Η ανάλυση του πρωτοτύπου ως προς το είδος, το ύφος και τις λειτουργίες του αποτέλεσε σημαντικό αρωγό για την παραγωγή του μεταφράσματος. Ωστόσο, σύμφωνα με τους Reiß & Vermeer (όπως αναφέρεται στο Γραμμενίδης κ.ά., 2015:81), το κείμενο στόχος είναι αυτό που έχει προτεραιότητα σε σχέση με το κείμενο πηγή, ενώ η μετάφραση εξαρτάται από τον σκοπό που θα κληθεί να επιτελέσει το κείμενο στόχος. Η θεωρία αυτή είναι γνωστή ως η Θεωρία του Σκοπού (*Skopostheorie*) (Γραμμενίδης κ.ά., 2015:80). Στην προκειμένη περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη το πακέτο των μεταφραστικών οδηγιών, διαπιστώνεται ότι το κείμενο στόχος επιτελεί τόσο τις ίδιες λειτουργίες όσο και τον ίδιο σκοπό με το κείμενο πηγή.

Πιο συγκεκριμένα, το μετάφρασμα αποτελεί εξίσου ένα άρθρο νομικού περιεχομένου, το οποίο επιδιώκει να ενημερώσει τους αναγνώστες του ακαδημαϊκού

περιοδικού για τη σχέση του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού με τη μετάφραση. Ως πληροφοριακό κείμενο, καλείται να μεταδώσει το πλήρες περιεχόμενο του πρωτοτύπου, διατηρώντας τη δομή, την αναφορική λειτουργία της γλώσσας, το επίσημο και περιγραφικό ύφος, καθώς και τη χρήση γ' ενικού και πληθυντικού προσώπου. Ταυτόχρονα, ως ειδικό κείμενο, οφείλει να διατηρήσει την ειδική νομική γλώσσα και φρασεολογία, προσαρμόζοντάς την στην αντίστοιχη ειδική γλώσσα της γλώσσας στόχο – στην προκειμένη περίπτωση της ελληνικής. Γενικότερα, το κείμενο στόχος θα πρέπει να συνταχθεί με τρόπο που να σέβεται και να ακολουθεί τις νόρμες και τους κανόνες της γλώσσας και του πολιτισμού υποδοχής (Γραμμενίδης κ.ά., 2015:53). Το γεγονός αυτό σημαίνει πως ο μεταφραστής ενδέχεται να αναλύσει και να επεξηγήσει περαιτέρω ορισμένες πληροφορίες του πρωτοτύπου, προκειμένου να τις καταστήσει κατανοητές στους αποδέκτες του μεταφράσματος, σεβόμενος τις πραγματολογικές διαφορές μεταξύ των δύο γλωσσών και πολιτισμών (Γραμμενίδης κ.ά., 2015:53).

Ο ορισμός του κειμενικού είδους, επομένως, σε συνδυασμό με τον εντοπισμό των λειτουργιών του εκάστοτε πρωτοτύπου, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προσέγγιση του μεταφραστικού ενεργήματος και στη διαφοροποίηση των μεταφραστικών στρατηγικών που υιοθετούνται. (Γραμμενίδης κ.ά., 2015:53). Όσον αφορά τη συγκεκριμένη εργασία, το κειμενικό είδος αποτέλεσε έναν από τους βασικότερους παράγοντες του μεταφραστικού έργου, καθώς το πρωτότυπο και το μετάφρασμα επιτελούν τις ίδιες λειτουργίες. Μελετώντας το κείμενο πηγή ως προς τις λειτουργίες, το ύφος και τον σκοπό του, εξασφαλίστηκε η παραγωγή ενός λειτουργικά ισοδύναμου μεταφράσματος, το οποίο διατήρησε μεν τα βασικά στοιχεία του πρωτοτύπου, προσαρμόστηκε δε στις πραγματολογικές συνθήκες της γλώσσας και του πολιτισμού υποδοχής. Με άλλα λόγια, το πρωτότυπο κείμενο αποτέλεσε το σημείο εκκίνησης για την παραγωγή του μεταφράσματος.

4.2.Μεταφραστικά Προβλήματα

Όπως αναφέρει η Nord (2014:19), «στη μετάφραση, ο πομπός και ο δέκτης (ή οι δέκτες) ανήκουν σε διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες, δεδομένου ότι μιλούν διαφορετικές γλώσσες». Η μεταφραστική διαδικασία επομένως, συνιστά μια ανθρώπινη δράση ή δραστηριότητα η οποία έχει ως πρόθεση να επιφέρει αλλαγές σε μια υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων έτσι ώστε να εξασφαλίσει την επικοινωνία ανάμεσα στα μέλη διαφορετικών πολιτισμικών κοινοτήτων. Η μετάφραση συνεπώς, μπορεί να οριστεί όχι απλώς ως γλωσσική διαμεσολάβηση, αλλά και ως πολιτισμική διαμεσολάβηση, καθώς προσπαθεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ δύο ή περισσότερων πολιτισμών.

Υπάρχουν διάφορα είδη μετάφρασης μεταξύ των οποίων και η νομική. Σύμφωνα με την Šarčević (2003:1), «η νομική μετάφραση συνιστά μια επικοινωνιακή πράξη στον μηχανισμό του δικαίου». Γενικότερα, αποτελεί μια απαιτητική και δύσκολη διαδικασία, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά σε όλα τα επίπεδα. Το μεταφραστικό αυτό είδος εύλογα προϋποθέτει τη γνώση των εμπλεκόμενων εννόμων τάξεων, της σχετικής ορολογίας και του νομικού ύφους γραφής της εκάστοτε γλώσσας αφίξεως, καθώς και την εις βάθος γνώση του εκάστοτε νομικού ζητήματος.

Στη παρούσα εργασία, το προς μετάφραση κείμενο – όπως έχει προαναφερθεί – αποτελεί ένα άρθρο νομικού περιεχομένου, διανθισμένο κυρίως από την νομική ορολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ταυτόχρονα όμως, περιλαμβάνει όρους της γλωσσολογίας και της επιστήμης της μετάφρασης. Συνεπώς, δεν πρόκειται για ένα αμιγώς νομικό κείμενο, αλλά για ένα άρθρο στο οποίο συναντά κανείς ορολογία και φρασεολογία από τρεις επιστημονικούς κλάδους.

Όλοι όσοι ασχολούνται με τη μετάφραση γνωρίζουν πως σε κάθε μεταφραστικό εγχείρημα, εύλογα προκύπτουν ορισμένα μεταφραστικά προβλήματα, τα οποία ο μεταφραστής καλείται να επιλύσει ακολουθώντας συγκεκριμένες μεταφραστικές στρατηγικές. Να σημειωθεί βέβαια πως, όπως αναφέρει και η Nord (2014:145) τα μεταφραστικά προβλήματα είναι «αντικειμενικά ή τουλάχιστον διυποκειμενικά» και δεν θα πρέπει να ταυτίζονται με τις μεταφραστικές – υποκειμενικές δυσκολίες ενός μεταφραστή λόγω ανεπαρκών δεξιοτήτων ή λόγω έλλειψης σωστής τεκμηρίωσης.

«Τα μεταφραστικά προβλήματα παραμένουν πάντα προβλήματα, ακόμη και όταν ένας μεταφραστής έχει μάθει πώς να τα επιλύει γρήγορα και αποτελεσματικά» (Nord, 2014:145).

Συνεπώς, η απόπειρα μετάφρασης του παρόντος άρθρου στάθηκε αφορμή για πλήθος προβληματισμών, καθώς, κατά τη μεταφραστική διαδικασία, εμφανίστηκαν αρκετοί μεταφραστικοί σκόπελοι, οι οποίοι έπρεπε να ξεπεραστούν. Σημαντικό ρόλο για την αντιμετώπιση των αναχωμάτων αυτών διαδραμάτισαν οι μεταφραστικές θεωρίες και προσεγγίσεις, καθώς και τα παράλληλα κείμενα – τόσο στην αγγλική, όσο και στην ελληνική γλώσσα. Τα μεταφραστικά προβλήματα παρατίθενται εν συνεχεία, όπως και οι στρατηγικές επίλυσής τους.

A. ΕΞΩΚΕΙΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

1. ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ ΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Σαφώς και το νομικό σύστημα της Ελλάδος πέρα από ορισμένες ομοιότητες, παρουσιάζει και σημαντικές διαφορές από το νομικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εύλογα επομένως, κατά τη μετάφραση ενός κειμένου με νομικό περιεχόμενο και ορολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αναδύθηκαν τόσο τεχνικές διαφορές όσο και έλλειψη ισοδυναμίας μεταξύ των όρων των δύο νομικών συστημάτων. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα ζητήματα αυτά, ήταν απαραίτητη η ενδελεχής μελέτη της διαφορετικής νομικής πραγματικότητας τόσο του ελληνικού νομικού συστήματος, όσο και του νομικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. ΕΛΛΗΠΙΩΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΕΝΑ ΛΕΞΙΚΑ

Αδιαμφισβήτητα, τα λεξικά, είτε ηλεκτρονικά είτε έντυπα, αποτελούν ένα από τα βασικότερα εργαλεία ενός μεταφραστή. Όσον αφορά τα νομικά λεξικά, δυστυχώς, αρκετές φορές αποδεικνύονται ανεπαρκή. Συχνά, κατά την αναζήτηση ενός όρου, ως μετάφραση δίνεται μια μακροσκελής εξήγηση ή άλλες φορές, τα λήμματα περιέχουν μονάχα την κατά λέξη μετάφραση ενός όρου και όχι μία απόδοση που θα μπορούσε να συμπεριληφθεί σε ένα νομικό κείμενο. Ταυτόχρονα, υπάρχουν και ορισμένοι όροι, για τους οποίους δεν είναι δυνατή η εύρεση απόδοσης ούτε στα μονόγλωσσα λεξικά.

Επομένως, για τον εντοπισμό των αντίστοιχων όρων στην ελληνική, ήταν απαραίτητη η προσεκτική και κριτική αναζήτηση σε διάφορα λεξικά και βάσεις ορολογίας. Πιο συγκεκριμένα, πολύτιμο αρωγό για την εύρεση όρων αποτέλεσε η ΙΑΤΕ, η βάση ορολογίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς το κείμενο της παρούσας εργασίας περιλαμβάνει νομική ορολογία της ΕΕ. Εξίσου σημαντική ήταν και η πραγματολογική έρευνα σε παράλληλα κείμενα (μεταφρασμένα ή και μη).

B. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Όπως ορίζει η Baker (1992:83), η γραμματική οργανώνεται σύμφωνα με δύο βασικές πτυχές: τη σύνταξη και τη μορφολογία.

1. ΣΥΝΤΑΞΗ

Ως σύνταξη ορίζεται ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται οι λέξεις προκειμένου να σχηματιστούν προτάσεις, ή περίοδοι οι οποίες αποδίδουν το επιθυμητό νόημα. Όσον αφορά την ελληνική νομική γλώσσα, στο επίπεδο του συντακτικού, έχουν επικρατήσει συγκεκριμένες δομές. Ειδικότερα, η ελληνική τείνει να χρησιμοποιεί ουσιαστικά, μετοχές, ρήματα και επιρρήματα που προέρχονται από την καθαρεύουσα. Παράλληλα, έντονη είναι και η παρουσία της παθητικής φωνής στα νομικά κείμενα. Έτσι, κατά τη μεταφορά του πρωτότυπου κειμένου, εντοπίστηκε μία σειρά προβλημάτων σύνταξης:

1.1 ΣΕΙΡΑ ΛΕΞΕΩΝ

Η ελληνική γλώσσα, διαθέτει σημαντικό γλωσσικό πλούτο, γεγονός που επιτρέπει μεγάλη ευελιξία στη σειρά των όρων της πρότασης (Y – P – A), αλλά και των λέξεων σε λεκτικά σύνολα. Επιθετικοί προσδιορισμοί, ρήματα, υποκείμενα, αντικείμενα και επιρρήματα μπορούν να τοποθετηθούν σε οποιοδήποτε σημείο μέσα στην πρόταση, χωρίς να αλλοιώνεται το νόημά της. Η ευελιξία αυτή είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της γλώσσας μας και αποτελεί κύρια διαφορά σε σχέση με άλλες γλώσσες, όπως η αγγλική, στην οποία εντοπίζεται μεγαλύτερη αυστηρότητα στη σειρά των λέξεων. Έτσι λοιπόν στο κείμενο αφετηρίας, υπήρχε η πρόταση “*The next contribution by ANNA JOPEK-BOSIACKA from the University of Warsaw (Poland), a translation scholar with a legal background,...*”. Στην ελληνική, μεταφέρθηκε ως « *Η επόμενη συνεισφορά της ANNA JOPEK-BOSIACKA, ακαδημαϊκού της μετάφρασης με νομικό*

υπόβαθρο, από το Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας (Πολωνία),...», καθώς στο συντακτικό σύστημα της ελληνικής, επιτρέπονται η αλλαγές στη θέση των όρων, χωρίς να αλλοιώνεται το νόημα.

1.2 ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Στα ελληνικά, συχνά παραλείπονται μερικοί όροι, γεγονός που δεν είναι τόσο σύνηθες σε άλλες γλώσσες. Στην αγγλική γλώσσα και, ιδιαίτερα στον γραπτό λόγο, η παράλειψη όρων είναι εξαιρετικά σπάνια. Στην περίπτωση της ελληνικής ωστόσο, ο ελλειπτικός λόγος δεν επιφέρει αλλαγές στο νόημα της πρότασης. Συνήθως, παραλείπεται είτε το υποκείμενο είτε το ρήμα. Συνεπώς, σε πολλά χωρία του κειμένου, κατά τη μετάφραση προς την ελληνική, παραλήφθηκε η αντωνυμία που αναφέρεται στο υποκείμενο της πρότασης, μιας και αυτό υποδηλώνεται από την κατάληξη του ρήματος. Για παράδειγμα, η πρόταση “ *In addition, she highlights the paramount importance of the CJEU in shaping EU law and developing autonomous concepts*”, μεταφράστηκε ως «Επιπλέον, υπογραμμίζει την εξέχουσα σημασία του ΔΕΕ στη διαμόρφωση του δικαίου της ΕΕ και την ανάπτυξη αυτοτελών εννοιών». Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι παραλήφθηκε η αντωνυμία “she”, χωρίς όμως να αλλοιώνεται το νόημα.

1.3 ΔΥΝΑΜΙΑ ΑΠΟΔΟΣΗΣ ΕΝΟΣ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Συχνά, κατά τη μετάφραση ενός κειμένου, ένα μέρος του λόγου, που εντοπίζεται στο κείμενο αφετηρίας, δεν μπορεί να αποδοθεί με την ίδια μορφή στη γλώσσα αφίξεως. Όσον αφορά το κείμενο της παρούσας εργασίας, για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου μεταφραστικού προβλήματος, υιοθετήθηκε η τεχνική της «μετάταξης», κατά την προσέγγιση των Vinay και Darbelnet (όπως αναφέρεται στο Τσίγκου, 2011). Με τον όρο «μετάταξη», περιγράφεται η περίπτωση όπου ένα μέρος του λόγου αντικαθίσταται από ένα άλλο μέρος του λόγου, χωρίς να επιφέρει αλλαγή νοήματος στο κείμενο άφιξης. Για παράδειγμα, στο κείμενο αφετηρίας υπήρχε η πρόταση “*In addition, she highlights the paramount importance of the CJEU in shaping EU law and developing autonomous concepts.*”. Εφαρμόζοντας την τεχνική της μετάταξης, οι όροι “ *shaping*” και “*developing*”_μεταφέρθηκαν στην ελληνική γλώσσα με τα ουσιαστικά «*διαμόρφωση*» και «*ανάπτυξη*» αντίστοιχα, καθώς το γερούνδιο αποτελεί χαρακτηριστικό στοιχείο της αγγλικής και όχι της ελληνικής γλώσσας.

2. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

Η μορφολογία μελετά τα μορφήματα, τα είδη τους και τον τρόπο που συνδυάζονται μεταξύ τους (Γούτσος, 2012:139). Σε κάθε γλώσσα, τα μορφήματα και ο τρόπος σύνδεσής τους είναι διαφορετικά. Συνεπώς, κατά την παραγωγή του μεταφράσματος, παρατηρήθηκαν ορισμένα προβλήματα μορφολογίας:

2.1 ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Φωνή (ή διάθεση) του ρήματος είναι η γραμματική κατηγορία η οποία ορίζει τη σχέση ανάμεσα στο ρήμα και το υποκείμενό του (Baker, 1992:102). Πιο συγκεκριμένα πρόκειται για την ιδιότητα, με την οποία καταδεικνύεται αν το υποκείμενο ενεργεί ή αν δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση. Η Baker υποστηρίζει, σχετικά με την ισοδυναμία σε επίπεδο γραμματικών κατηγοριών, ότι όλες οι γλώσσες δεν έχουν την ίδια χρήση για κάθε φωνή. Εύλογα επομένως παρατηρείται διαφοροποίηση στη χρήση της φωνής μεταξύ της ελληνικής και της αγγλικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, στο αγγλικό κείμενο υπήρχαν πολλά ρήματα σε ενεργητική φωνή, τα οποία μεταφράστηκαν σε παθητική. Παραδείγματος χάριν, στη πρόταση “...to create a neutral common ground for the European Union’s supranational law...” το απαρέμφατο “to create”, το οποίο βρίσκεται σε ενεργητική φωνή, μεταφράστηκε στη γλώσσα άφιξης σε παθητική φωνή ως «να δημιουργηθεί» («...να δημιουργηθεί ένα ουδέτερο κοινό έδαφος για το υπερεθνικό δίκαιο της ΕΕ...»).

Γ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Είναι ευρέως γνωστό πως κάθε ειδικό κείμενο και πόσο μάλλον ένα κείμενο νομικού περιεχομένου είναι διανθισμένο από ορολογία. Πρόκειται για ένα σύννηθες πρόβλημα που ταλανίζει τους μεταφραστές και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης. Στην προκειμένη περίπτωση, το πρωτότυπο κείμενο πέρα από νομική ορολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης περιελάμβανε και όρους από τους κλάδους της γλωσσολογίας και της μετάφρασης. Για την ορθή διαχείριση του ζητήματος της ορολογίας, έγινε αναζήτηση σε βάσεις ορολογίας και λεξικά (έντυπα και ηλεκτρονικά). Σημαντικό ρόλο

διαδραμάτισαν επίσης τα παράλληλα κείμενα τόσο στην αγγλική, όσο και στην ελληνική, καθώς συνέβαλλαν στην κατανόηση μεγάλου μέρους της ορολογίας και της φρασεολογίας.

1.1 ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Πρόκειται για τις μορφές που αποτελούνται από τα αρχικά γράμματα των λέξεων του συντάγματος και κάθε ένα από αυτά προφέρεται ξεχωριστά (όπως αναφέρεται στο Κελάνδριας, 2007). Πριν από την απόπειρα μετάφρασης μιας συντομογραφίας, πρέπει να εξετασθεί η σημασιολογική δομή και η ακριβής σημασία της (Κελάνδριας 2007:101).

Στο πλαίσιο αυτό, στο πρωτότυπο κείμενο κυριαρχούν δύο συντομογραφίες: “*EU (European Union)*” και “*CJEU (Court of Justice of the European Union)*”. Πρόκειται για συντομογραφίες οι οποίες είναι δόκιμες και καθιερωμένες στην ελληνική γλώσσα. Συνεπώς, για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού αναζητήθηκαν οι αποδόσεις των ολοκληρωμένων μορφών των συντομογραφιών στην ελληνική. Εντοπίστηκε πλήρης αντιστοιχία στις δυο γλώσσες και έτσι αναπτύχθηκε η πλήρης μορφή της κάθε συντομογραφίας στην ελληνική, με διατήρηση την αντίστοιχης ελληνικής συντομογραφίας σε παρένθεση. Στα επόμενα χωρία του κειμένου, διατηρήθηκε η ελληνική συντομογραφία.

Ωστόσο, στην περίπτωση της συντομογραφίας “*JLL*”, δεν ακολουθήθηκε η ίδια στρατηγική. Πρόκειται για τη συντομογραφία του Διεθνούς Περιοδικού για τη Γλώσσα και το Δίκαιο, όρου ο οποίος δεν έχει μεταφραστεί στην ελληνική. Εύλογα επομένως η οποιαδήποτε απόπειρα μετάφρασης θα περιείχε το στοιχείο της αβεβαιότητας. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί το μεταφραστικό αυτό πρόβλημα, υιοθετήθηκε η στρατηγική του Κελάνδρια (2007:104), και συνεπώς ο όρος μεταφράστηκε στην ελληνική, με διατήρηση της αγγλικής συντομογραφίας σε παρένθεση.

1.2. ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΙ

Σύμφωνα με τον Χαραλαμπίκη (όπως αναφέρεται στο Κελάνδριας, 2007), πρόκειται για «μεμονωμένες λέξεις που σχηματίζονται από στοιχεία της ελληνικής, λατινικής ή κάποιας μεγάλης σύγχρονης γλώσσας και χρησιμοποιούνται με την ίδια σημασία και με την ίδια ή παραπλήσια μορφή σε διαφορετικές γλώσσες». Στη παρούσα εργασία

εντοπίζονται οι όροι “*de jure*”, “*de facto*” και “*lingua franca*”. Οι όροι αυτοί, είναι καθιερωμένοι και συναντώνται συχνά στην ελληνική γλώσσα, επομένως διατηρήθηκαν με την ίδια μορφή και στο μετάφρασμα.

2. ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΕΣ

Συχνά, από τη μία γλώσσα στην άλλη, δεν απαντώνται οι ίδιες πραγματικότητες (θεσμοί, έννοιες και συστήματα). Συνεπώς, δεν υπάρχει πάντα το «τέλειο» ισοδύναμο και, κατά τη μεταφορά του πρωτοτύπου, είναι αναγκαία η αναζήτηση της κατάλληλης απόδοσης, η οποία σαφώς και δεν είναι απαραίτητο να είναι μονολεκτική, αλλά δύναται να συνοδεύεται από επεξήγηση. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη μεταφραστική διαδικασία εντοπίστηκαν οι παρακάτω κατηγορίες πραγματολογικών δυσκολιών:

2.1. ONOMATEΠΩNYMA

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των ονομάτων. Στο κείμενο-πηγή αναφέρονται πολλά ονόματα ξένων συγγραφέων, τα οποία κατά τη παραγωγή του κειμένου-στόχος δεν μεταγράφηκαν στην ελληνική, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν λάθη κατά την απόδοσή τους. Ωστόσο, στη περίπτωση της ακαδημαϊκού «Ελπίδας Λουπάκη», το όνομα της μεταγράφηκε σαφώς στην ελληνική, καθώς είναι ελληνικό.

2.2. ONOMATA ΠΟΛΕΩΝ

Αντίστοιχη ήταν και η περίπτωση των ονομάτων των πόλεων. Στο κείμενο εντοπίστηκαν ορισμένα ονόματα ξένων πόλεων (π.χ. “*Rijeka*”, “*Warsaw*”, κ.α.). Το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με τη μεταγραφή των ονομάτων στην ελληνική (π.χ. «*Ριέκα*», «*Βαρσοβία*»), καθώς οι ονομασίες αυτές είναι δόκιμες στην ελληνική γλώσσα.

5. Επίλογος

Εν κατακλείδι, κατά τη μετάφραση του παρόντος κειμένου – όπως και σε κάθε μεταφραστικό εγχείρημα – παρουσιάστηκαν σημαντικές προκλήσεις, τόσο σε πραγματολογικό, όσο και σε λεξιλογικό και γραμματικό επίπεδο, οι οποίες έπρεπε να ξεπεραστούν. Η κειμενική ανάλυση του πρωτοτύπου, και η αναδίφηση σε μεταφραστικές θεωρίες και παράλληλα κείμενα, αποτέλεσαν βασικά εργαλεία για τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών προκειμένου να παραχθεί ένα άρτιο μετάφρασμα.

Γενικότερα, σε κάθε μεταφραστικό εγχείρημα, ο μεταφραστής έρχεται αντιμέτωπος με πληθώρα μεταφραστικών σκοπέλων, τους οποίους όμως οφείλει να αποφύγει με συνοδοιπόρους του τις μεταφραστικές στρατηγικές και τεχνικές. Σε κάθε περίπτωση, είτε πρόκειται για ειδικό κείμενο είτε όχι, ο μεταφραστής λειτουργεί ως ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στα μέλη διαφορετικών πολιτισμών. Καλείται συνεπώς, να γνωρίζει εις βάθος τον πολιτισμό τόσο της γλώσσας αφετηρίας όσο και της γλώσσας στόχου και να σέβεται τις νόρμες που τις διέπουν, προκειμένου να εξασφαλίσει την παραγωγή ενός λειτουργικά ισοδυνάμου μεταφράσματος, μέσω του οποίου θα επιτευχθεί η επικοινωνία ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς.

6. Γλωσσάριο Όρων

<u>ΟΡΟΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ</u> <u>ΠΗΓΗ</u>	<u>ΟΡΟΣ ΣΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ</u> <u>ΣΤΟΧΟΣ</u>	<u>ΠΗΓΗ</u>
case law	νομολογία	https://iate.europa.eu/entry/result/772653/en-el-la-mul
Charter of Fundamental Rights of the EU	Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	https://iate.europa.eu/entry/result/914255/en-el-la-mul
civil-law	αστικό δίκαιο	https://iate.europa.eu/entry/result/142506/en-el-la-mul
comparative law	συγκριτικό δίκαιο	https://iate.europa.eu/entry/result/1393857/en-el-la-mul
conceptual system	εννοιολογικό σύστημα	https://iate.europa.eu/entry/result/1590988/en-el-la-mul
corpus linguistics	σωματοκειμενική γλωσσολογία	Σύνθεση(https://humanitiesthesaurus.academyofathens.gr/dyas-resource/HUMANITIES-THESAURUS/en/page/?uri=https%3A%2F%2Fhumanitiesthesaurus.academyofathens.gr%2Fdyas-resource%2FConcept%2F1206)
Court of Justice of the European Union (CJEU)	Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ)	https://iate.europa.eu/entry/result/3584358/en-el-la-mul
critical discourse analysis (CDA)	κριτική ανάλυση λόγου (ΚΑΛ)	Σύνθεση(http://socialpolicy.gr/2013/08/%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7-%CE%BB%CF%8C%CE%B3%

		CE%BF%CF%85.html)
cultural ambivalence	πολιτισμική αμφιθυμία	Σύνθεση(https://eclass.gunet.gr/modules/document/file.php/ARTGU163/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%A6%CE%99%CE%91%3A%20%CE%BF%20%CE%9C%CE%91%CE%98%CE%97%CE%9C%CE%91/PLANTZOS%20ETEROTOPIA.pdf)
deculturalisation	αποπολιτισμικοποίηση	Σύνθεση (http://www.eokcy.org/data/uploads/docs/praktika/praktika_6ου_synedriou.pdf)
detritorialisation	απεδαφοποίηση	Σύνθεση (https://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/14533/file0.pdf?sequence=2)
EU	Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)	https://iate.europa.eu/entry/result/878841/en-el-la-mul
EU accession	προσχώρηση στην ΕΕ	Σύνθεση (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-EL/TXT/?uri=LEGISSUM:l14536&from=EL)
EU concept	έννοια της ΕΕ	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=EU+concept
EU institution	θεσμικό όργανο της ΕΕ	https://iate.europa.eu/entry/result/1395137/en-el-la-mul
EU integration	ευρωπαϊκή ολοκλήρωση	https://op.europa.eu/en/web/eu-vocabularies/th-concept/-

		/resource/eurovoc/1464?uri=http://eurovoc.europa.eu/1464
EU language	γλώσσα της ΕΕ	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=EU+language+
EU law	δίκαιο της ΕΕ	https://iate.europa.eu/entry/result/3510680/en-el-la-mul
EU Legal Culture	ευρωπαϊκός νομικός πολιτισμός	Σύνθεση (http://celc.web.auth.gr/)
EU legal system	νομικό σύστημα της ΕΕ	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=EU+legal+system+
EU Member State	κράτος μέλος της ΕΕ	https://iate.europa.eu/entry/result/1568826/en-el-la-mul
EU terminology	ορολογία της ΕΕ	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=EU+terminology
EU text	κείμενο της ΕΕ	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=EU+text
European Arrest Warrant	Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης	https://iate.europa.eu/entry/result/3584035/en-el-la-mul
European constitutional law	Ευρωπαϊκό Συνταγματικό Δίκαιο	Σύνθεση (https://eurogender.eige.europa.eu/users/centre-european-constitutional-law-themistocles-and-dimitris-tsatsos-foundation-cecl-%CE%BA%CE%B5%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%BF)
EU-wide legislation	νομοθεσία σε επίπεδο ΕΕ	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=EU-wide+legislation+

Faculty of Law	Νομική Σχολή	https://www.linguee.com/english-greek/search?source=auto&query=Faculty+of+Law+
ius commune	κοινό δίκαιο	Σύνθεση.(https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0068:FIN:EL:PDF)
judgment	απόφαση	https://iate.europa.eu/entry/result/3584677/en-el-la-mul
legal instrument	νομική πράξη	https://iate.europa.eu/entry/result/833107/en-el-la-mul
legal interpretation	(νομική) ερμηνεία	https://iate.europa.eu/entry/result/1234525/en-el-la-mul
legal language	νομική γλώσσα	https://iate.europa.eu/entry/result/1129337/en-el-la-mul
legal order	έννομη τάξη	https://iate.europa.eu/entry/result/773910/en-el-la-mul
legal system	νομικό σύστημα	https://iate.europa.eu/entry/result/3566239/en-el-la-mul
legal theory	νομική θεωρία	https://iate.europa.eu/entry/result/786219/en-el-la-mul
legal translation	νομική μετάφραση	https://www.linguee.com/english-greek/translation/legal+translation.html
legal validity	νομική ισχύς	https://iate.europa.eu/entry/result/786286/en-el-la-mul
legislation	νομοθεσία	https://iate.europa.eu/entry/result/47393/en-el-la-mul
legislative proposal	πρόταση νομοθετικής πράξης	https://iate.europa.eu/entry/result/905742/en-el-la-mul
legislative text	νομοθετικό κείμενο	https://iate.europa.eu/entry/result/3526816/en-el-la-mul
legislative translation	νομοθετική μετάφραση	Σύνθεση (https://www.hiifl.gr/wp-

		content/uploads/vergou1.pdf)
neutralisation	ουδετεροποίηση	Σύνθεση (https://repository.kallipos.gr/bits/tream/11419/5254/1/02_chapter_03.pdf)
normative pattern	κανονιστικό πρότυπο	Δ.Γ.ΤΣΑΟΥΣΗΣ. ΧΡΗΣΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ (file:///C:/Users/maria/Downloads/Sociology.pdf)
procedural language	γλώσσα διαδικασίας	https://iate.europa.eu/entry/result/2242613/en-el-la-mul
vehicular language	(κοινή) γλώσσα επικοινωνίας	https://www.linguee.com/english-greek/translation/vehicular+language.html

7. Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσση

Γούτσος Δ. (2012). *ΓΛΩΣΣΑ Κείμενο, ποικιλία, σύστημα*, ΚΡΙΤΙΚΗ

Γραμμενίδης, Δημητρούλια, κ.α. (2015). *Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις της Μετάφρασης*, ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Γραμμενίδης Σ. (επιμ.). (2014). *Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ως στοχευμένη δραστηριότητα ΕΙΣΑΓΩΓΗ στις ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ*, ΔΙΑΥΛΟΣ

Κελάνδριας Π. (2007). *Η Μετάφραση των Οικονομικών Κειμένων Μια λειτουργική προσέγγιση*, ΔΙΑΥΛΟΣ

Τσίγκου Μ. (2011). *Γλωσσολογία & Μετάφραση ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ Εφαρμογή στο ζεύγος Γαλλικής-Ελληνικής*, ΔΙΑΥΛΟΣ

Ξενόγλωσση

Baker M. (1992). *In Other Words*. London: Routledge

Reiss, K. (2000 [1971]) *Translation Criticism: The Potentials and Limitations*. Trans. E. Rhodes. London and New York: Routledge.

Reiss, K. (2000 [1981]) *Type, kind and individuality of text: Decision making in translation*. Trans. S. Kitron & L. Venuti (eds.). *The Translation Studies Reader*, London and New York: Routledge, 160-171.

Šarčević S. (2003). *Legal Translation and Translation Theory: a Receiver-oriented Approach*

Trosborg, A. (ed.) *Text Typology and Translation*. Amsterdam: John Benjamins